

Peergroep leren

Dit artikel past mooi in dit topic over zelfstandig leren. Peergroep leren, leren van, met en door je medeleerlingen dus! Is peergroep learning te realiseren in de lessen bewegingsonderwijs? Welke mogelijkheden en voorwaarden zijn er in het perspectief van de kerndoelen voor ons vak in het voortgezet onderwijs?

TEKST JAAP KLEINPASTE

Tijdens het VO-congres op 31 maart 2016 in Nieuwegein deed Isabella Biney, een leerlinge van het Haarlemmermeer Lyceum, een krachtige oproep aan de leraren om de leerlingen onder elkaar de kans te geven om te leren van elkaar, te groeien met elkaar om samen een prachtig leermoment te ervaren. Wij leerlingen, zegt ze, hebben iets dat ons samen verbindt en ons altijd verbinden zal. Wij zijn de volgende generatie in onze huidige maatschappij en hoe fantastisch zou het zijn als we elkaar oog in oog kunnen aankijken en kunnen beseffen dat we samen iets bereikt hebben. Haar pleidooi om ons onderwijs in te richten als verlichting van ons leven, werd terecht met een staande ovatie gewaardeerd en was in feite een pleidooi voor peergroep learning.

Groep is belangrijke omgevingsfactor

De groep is voor de leraar, in het OPA-model dat door Herman Verveld in het openingsartikel kort is geïntroduceerd, één van de belangrijkste omgevingsfactoren, die bepalend is voor het verloop van de les bewegingsonderwijs. Een peergroep is een groep mensen uit de samenleving, die een vergelijkbare leeftijd, status, belang of belangstelling hebben en gemeenschappelijke gedragscodes (bron: Wikipedia). Leerlingen uit het voortgezet onderwijs voldoen aan deze definitie en groepsconformisme is veelal bepalend voor het deelnamegedrag van de leerlingen aan het onderwijs op hun school. Leerlingen krijgen les in groepsverband. Hun ervaringen op school en in de les zijn in belangrijke mate gedeelde ervaringen. Deze

▲ Overleggen
foto André Kruiswijk

groep heeft een socialiserende functie voor de leerlingen die op zoek zijn naar hun eigen identiteit en zich ontwikkelingspsychologisch in een losmakingsproces bevindt: los van de ouders, los van de leerkrachten, los van volwassenen. De vanzelfsprekende autoriteit van de leerkracht is verdwenen (Pels, e a., 2011). Kunnen we de kracht van de groep benutten en wat is dan onze rol in dit proces?

Veilig pedagogisch klimaat

Bij het inzetten van de peergroep als krachtige bron in de les bewegingsonderwijs is het de taak van de leerkracht de omgeving zo te arrangeren dat er een veilig pedagogisch klimaat ontstaat voor de leerlingen uit de groep. Het is daarbij van belang dat de leerkracht zicht heeft op groepsdynamische processen binnen de klas(sen), waarbij de onderwijsleersituatie afgestemd moet worden op de mogelijkheden die het inzetten van de peergroep biedt in het onderwijsleerproces en op de onderwijsbehoefte en ontwikkelkansen van de individuele leerling binnen de peergroep. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar het beïnvloeden van de interactie en de kwaliteit van de interactie binnen het groepsproces. De leerkracht heeft de taak het deelnamegedrag van de leerlingen zo te beïnvloeden, dat de leerlingen op betekenisvolle wijze vorm geven aan het met, door en van elkaar leren in de groep. Het is belangrijk om daarbij te overwegen wat de invloed is van etnische verschillen, sekseverschillen, niveaueverschillen en sociale verschillen op het beoogde leerproces van de groep. Het optimaal benutten van de kracht van de groep vereist een pedagogisch-didactische en methodische opbouw, die vergelijkbaar is met het aanleren van bewegingsvaardigheden en dient daarom dus afgestemd te zijn op de groep in de les bewegingsonderwijs. Een goede start kan liggen in het samen regelen van (eenvoudige) bewegingsactiviteiten, waarbij de rol van de leerkracht geleidelijk afneemt met als uiteindelijk doel het samen leren verbeteren van het beweeggedrag van de individuele leerlingen in de groep door onderlinge interactie over het te overwinnen beweegprobleem.

Activiteitenkeuze

De keuze van geschikte activiteiten (de A uit het OPA-model) is daarbij van essentieel belang. Teamspelen lenen zich uitstekend voor peergroep leren, omdat het in de aard van teamspelen ligt dat er een gezamenlijk doel bereikt moet worden, waarbij de weg er naar toe ruimte voor discussie laat. Teamspelen bieden daarom een rijke en complexe leeromgeving, waarbinnen een peergroep de mogelijkheden geboden kan worden gezamenlijk beslissingen

te nemen over de wijze waarop het doel van het spel bereikt kan worden. *Wat is een goede manier om een overtalsituatie uit te spelen bij 3-2 basketbal? Wat is een handige opstelling bij 3-3 volleybal? en Op welke wijze kunnen we er in slagen de ontvanger van de bal bij tjoekbal aan te spelen? zijn vragen die we aan onze leerlingen kunnen voorleggen. Over het met elkaar overleggen om tot een effectieve spelaanpak te komen wordt in de literatuur gepubliceerd onder de termen decision making, questioning en debate of ideas. Om beter te begrijpen hoe het gezamenlijk beslissen over het spelverloop in en groep zich ontwikkelt, zijn er volgens Gréhaigne et al. (2001) meer overwegingen van belang dan het al of niet aanwezig zijn van spelkwaliteiten bij de leerlingen. Ik zal dat toelichten aan de hand van een voorbeeld van 3-2 basketbal, zoals beschreven in het boek Sportspelen (Koekoek et al., 2014).*

Bij 3-2 basketbal probeert de aanvallende partij zich vrij te spelen, zodat ze kunnen scoren. De verdedigers proberen dit zoveel mogelijk te voorkomen. Het is voor de aanvallende partij dus een uitdaging de overtalsituatie uit te spelen. De aanvallers ondernemen daarvoor vijf pogingen om vervolgens met elkaar in gesprek te gaan over de wijze waarop ze het vrij spelen van één van de aanvallers, om tot schieten te komen, hebben aangepakt. De behaalde score, bijvoorbeeld het aantal doelpogingen van een vrijstaande speler, is een goede indicatie voor de machtsbalans tussen de aanvallers en de verdedigers. Bij het arrangeren van deze onderwijsleersituatie ligt er voor de leerkracht een taak aandacht te besteden aan de samenstelling van de spelgroepen in de klas. Bij basketbal is de lengte van de leerlingen vaak van doorslaggevend belang voor het spelverloop en

De leerkracht heeft de taak het deelnamegedrag van de leerlingen zo te beïnvloeden, dat de leerlingen op betekenisvolle wijze vorm geven aan het met, door en van elkaar leren in de groep

het is aan de leerkracht om hier vooraf rekening mee te houden. Wanneer het basisarrangement goed doordacht is kan de verantwoordelijkheid voor het spelverloop bij de leerlingen worden gelegd, die met elkaar kunnen overleggen hoe de spelbedoeling: een aanvaller vrij spelen om te kunnen schieten het best bereikt kan worden. Hierbij kan er overleg plaats vinden op regelniveau: mag een aanvaller dribbelen met de bal? of mag een verdediger de bal uit de handen van een aanvaller pakken?. Om het bewegen te verbeteren kunnen de leerlingen in de groep met elkaar debatteren over vragen als: Hoe vaak slagen we er in om een aanvaller vrij te spelen, die tot schieten kan komen?. Als één van de aanvallers

◀ Zelfstandig
hulpverleners
Foto Hans Dijkhoff

schiet is dat dan een verstandig schot? of Hoe kunnen we er voor zorgen dat we balbezit houden nadat we geschoten hebben? En wanneer het accent op beleven ligt kunnen de leerlingen met elkaar praten over vragen als: Kom je dicht genoeg bij de basket vrij om te kunnen scoren? en Heb je de rust om te mikken, voordat je gaat schieten?.

Kennis construeren

De centrale vraag bij peergroep leren, met behulp van verschillende vormen van interactie is volgens Gréhaigne et al. (2001): *How do we help the student to construct knowledge about decision making within the school culture?* De leerkracht in het vakgebied van de lichamelijke opvoeding moet daartoe in staat zijn om een krachtige leeromgeving te arrangeren, waarin de leerlingen ruimte ervaren om zelf beslissingen te nemen over het spelverloop en het behalen van het speldoel. Dat betekent voor de leerkracht dat hij/zij vertrouwen moet hebben in de kracht van de groep en de creativiteit in het denk- en overlegproces, dat in de groep plaatsvindt.

Peergroep interacties die niet door de leerkracht wordt gedomineerd kenmerken zich doorgaans door egalitaire verhoudingen: *the assertion of parity is legitimated by the judgement of peers. Joking, and the audience response to joking, is the paradigm for the process* (Pels, 2002). Het betekent voor de leerkracht ruimte geven en loslaten, maar ook alert reageren, daar waar door het groepsproces het pedagogisch-didactisch veilige leerklimaat in de knel dreigt te komen. Als methodisch-didactische expert is het voor de leerkracht wellicht de grootste opgave zijn/haar pedagogische kwaliteiten in te zetten om het groepsproces te beïnvloeden, waarbij ruimte wordt gelaten aan een eigen inbreng van de leerlingen voor het motorisch leerproces. Op basis van de pedagogische kwaliteit van de leerkracht (persoon) is het mogelijk om de kracht van de peergroep (omgeving) te benutten en gehoor te geven aan de oproep van Isabella Biney om *de leerlingen onder elkaar de kans te geven om te leren van elkaar, te groeien met elkaar om samen een prachtig leermoment te ervaren.* ■

Literatuur

Gréhaigne, J.F., Godbout, P. & Bouthier, D. (2001). The Teaching and Learning of Decision Making in Team Sports. *Quest*, 2001(53), pp. 59-76.

Koekoek, J., Dokman, I. & Walinga, W. (2014). *Sportspelen. Betekenisvol leren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgeverij.

Pels, T. (2002). *Tussen leren en socialiseren. Afzijdigheid van de les en pedagogisch-didactische aanpak in twee multi-etnische brugklassen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Pels, T., Jonkman, H. & Drost, L. (2011). *Socialiseren, Leren, Presteren. Over motivatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Contact:

J.Kleinpaste@windesheim.nl

Kernwoorden:

Motorisch leren, observationeel leren, coping model, mastery model, digigym.